

คู่มือ การปฏิบัติงานการสอบข้อเท็จจริง
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

จัดทำโดยฝ่ายนิติการ
สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
รังสฤษฎ์ คุณพาที นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้เรียบเรียง

คำนำ

การสอบข้อเท็จจริง ไม่ได้มีกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการ กำหนดวิธีการและรูปแบบไว้เป็นที่แน่นอนหรือมีแนวทางให้คณะกรรมการสอบสวนได้นำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการสอบสวน ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับแนวความคิดและทักษะของคณะกรรมการสอบสวน ในการสอบข้อเท็จจริงและแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง จึงควรมีรูปแบบและวิธีการเขียนรายงานการสอบสวน เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คู่มือการสอบข้อเท็จจริงฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอบข้อเท็จจริง การเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการสอบสวนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพในการสอบข้อเท็จจริง

นายรังสฤษฏ์ คุณพาทิ
นิติกรชำนาญการพิเศษ

สารบัญ

๑. หลักการและเหตุผล	๑
๒. วัตถุประสงค์	๑
๓. ขอบเขต	๑
๔. ส่วนที่ ๑ ความหมาย “การสอบข้อเท็จจริง”	๒
๕. ส่วนที่ ๒ การสอบข้อเท็จจริงการภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย	๒
๖. ส่วนที่ ๓ โครงสร้างในการสอบข้อเท็จจริง	๒
๗. ส่วนที่ ๔ กฎหมายที่ให้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	๓
๘. ส่วนที่ ๕ ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง	๓
๙. ส่วนที่ ๖ เทคนิคการสอบข้อเท็จจริง	๔
๑๐. ส่วนที่ ๗ รูปแบบการเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง	๕
๑๑. ข้อเสนอแนะ/เทคนิคในการปฏิบัติงาน/ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและพัฒนางาน	๕
๑๒. ตัวอย่างแบบฟอร์ม	
๑๒.๑ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง	๖
๑๒.๒ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง	๗
๑๒.๓ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง	๘
๑๒.๔ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง	๙
๑๒.๕ การขอเอกสาร/พยานหลักฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๑๒.๖ การขอขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริง	๑๑
๑๒.๗ บันทึกถ้อยคำผู้ถูกกล่าวหา (สจ.๑)	๑๒-๑๓
๑๒.๘ บันทึกถ้อยคำพยาน (สจ.๒)	๑๔-๑๕
๑๒.๙ รายงานผลการสอบข้อเท็จจริง (สจ.๓)	๑๖-๑๘
๑๓. เอกสารอ้างอิง	๑๙

คู่มือ การปฏิบัติงานการสอบข้อเท็จจริง

๑. หลักการและเหตุผล

กระบวนการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงนั้นเป็นการดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริง โดยดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งแต่งตั้งโดย นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง โดยการดำเนินการนั้นเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดที่ฝ่าฝืนต่อจริยธรรม ผิดกฎ ระเบียบ และบางกรณีอาจเป็นหน่วยงาน ภายนอกที่สั่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ สอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบสวนจึงต้องมีการเรียบเรียงข้อเท็จจริงเป็นขั้นตอนพร้อมทั้งอ้างอิง พยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และเสนอความเห็นพร้อมทั้งเหตุผลให้แก่ ผู้บังคับบัญชาเพื่อเป็นแนวทางพิจารณาดำเนินการต่อไป ดังนั้น ปัญหาในเรื่อง การสอบข้อเท็จจริงรวมถึงการ สรุปผลการสอบข้อเท็จจริงโดยรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งเสนอความเห็นและเหตุผล จึงควรมีรูปแบบวิธีการและการเขียนรายงานการสอบสวนให้เป็นแนวทางเดียวกัน คู่มือ การปฏิบัติงานการสอบ ข้อเท็จจริงฉบับนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อการสอบข้อเท็จจริงให้มีแนวทางเดียวกันและบังเกิดผลดีต่อผู้เกี่ยวข้องที่ จะสามารถนำไปปรับใช้ได้ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. การดำเนินการกระบวนการสอบข้อเท็จจริงมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสมากขึ้น
๒. นิติกร/เจ้าหน้าที่ผู้ที่เป็นคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการสอบข้อเท็จจริง ได้ทุกเรื่องที่หน่วยงานมีความต้องการได้ข้อเท็จจริงก่อนการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมาย
๓. ผู้เกี่ยวข้องสามารถศึกษาค้นคว้า ทำเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสอบข้อเท็จจริงและแนวทาง ในการสอบข้อเท็จจริง ได้อย่างเป็นระบบ สะดวกรวดเร็ว และถูกต้องเหมาะสม
๔. นิติกร/เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่สอบข้อเท็จจริงมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการสอบข้อเท็จจริง เป็นอย่างดี รวมทั้งให้ความเห็นที่เหมาะสมแก่การพิจารณาดำเนินโครงการใด ๆ หรือให้ความเป็นธรรมและ ค้ำครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ได้รับผลกระทบ
๕. องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดมีหนังสือคู่มือการปฏิบัติงาน ด้านการสอบข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์ด้านการสอบข้อเท็จจริงสืบสวนข้อเท็จจริง ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ใช้เป็น มาตรฐานในการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน ที่มีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน

๓. ขอบเขต

คู่มือ การปฏิบัติงานการสอบข้อเท็จจริงฉบับนี้จะอธิบายครอบคลุมถึงขั้นตอนการสอบ ข้อเท็จจริงการดำเนินการของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการ สืบสวนข้อเท็จจริงและคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง รวมตลอดถึงตัวอย่างแบบฟอร์มต่างๆสำหรับใช้งาน ในการสอบข้อเท็จจริง

๔. ส่วนที่ ๑ ความหมาย “การสอบข้อเท็จจริง”

การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความจริงในเรื่องนั้น ๆ ว่ามีมูลความจริงประการใด

ข้อเท็จจริง ได้แก่ข้ออ้างที่บุคคลอ้างถึงซึ่งอาจเป็นความจริงหรือความเท็จ ข้อเท็จจริงนั้นเป็นศัพท์ของกฎหมายแต่เข้าใจง่ายเพราะมีความชัดเจนอยู่ในตัวโดยเอาคำสามัญสองคำมารวมกันคือ เท็จคำหนึ่งกับจริงคำหนึ่ง คำสองคำนี้ในทางสามัญไม่มีการใช้รวมกัน แยกกันใช้คนละที่เพราะมีความหมายตรงกันข้ามคือคำว่าเท็จมีความหมายว่าเป็นของไม่แท้ เป็นของโกหก แต่คำว่าจริงมีความหมายว่าเป็นของแท้ ไม่ใช่โกหกถ้าจะใช้ในลักษณะคำถาม ก็ต้องเติมคำว่า หรือไว้กลาง เช่น เท็จหรือจริง แต่ในทางพิจารณาด้านกฎหมายมีความจำเป็นโดยแท้ที่จะต้องใช้อยู่เสมอในระหว่างพิจารณาเพราะยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จยังห่มเถียงกันอยู่ เพราะฉะนั้น จึงต้องมีศัพท์ใช้โดยเฉพาะให้เรียกรวมกันไปก่อนว่าข้อเท็จจริงจนกว่าจะถึงเวลาตัดสินชี้ขาดจึงจะแยกเท็จกับจริงออกจากกันได้

ดังนั้น การสอบข้อเท็จจริง หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสารและพยานวัตถุเพื่อจะทราบความจริงในเรื่องนั้น ๆ และพิสูจน์ความจริงว่าเรื่องใดเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเรื่องเท็จและชี้มูลความจริงว่าเป็นประการใด

๕. ส่วนที่ ๒ การสอบข้อเท็จจริงการภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ในมาตรา ๓ มีเนื้อความโดยสรุปได้ว่า ถ้าไม่มีกฎหมายใดระบุถึงระเบียบ ขั้นตอน หรือวิธีการในการปฏิบัติราชการทางปกครองไว้โดยเฉพาะให้นำขั้นตอนและวิธีการในการปฏิบัติราชการทางปกครอง ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาใช้ คือ

มาตรา ๒๙ เจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่ตนเห็นว่าจำเป็นแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในการนี้ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) แสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (๒) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของคู่กรณีหรือของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่กรณีกล่าวอ้าง เว้นแต่เจ้าหน้าที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็นพุ่มเพื่อยหรือเพื่อประวิงเวลา
- (๓) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ
- (๔) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (๕) ออกไปตรวจสอบสถานที่

๖. ส่วนที่ ๓ โครงสร้างในการสอบข้อเท็จจริง

โครงสร้างในการสอบข้อเท็จจริง โครงสร้างที่ดีในการสอบข้อเท็จจริงนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับการเรียงความซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วน คือ

๑. คำนำ โดยทั่วไปเรามักจะกล่าววนมาถึงเหตุที่มีการสอบข้อเท็จจริง ที่มาของมูลกรณีที่เป็นเหตุให้เกิดการ สอบข้อเท็จจริง โดยกล่าวนำเพื่อให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ทราบโดยย่อว่าได้รับมอบหมาย ให้มาสอบข้อเท็จจริงในเรื่องใด มูลกรณีปรากฏขึ้นได้อย่างไร อันเป็นการกำหนดโครงสร้างของการสอบข้อเท็จจริง ในเรื่องนั้น ๆ

๒. เนื้อเรื่อง

ผู้สอบสวนต้องกำหนดแนวความคิดซึ่งเป็นกรอบโครงสร้างและเชื่อมโยงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ อันเกี่ยวข้องใกล้ชิดโดยวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับ พร้อมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ ว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ อย่างไร แล้วเขียนรายงานตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุด ซึ่งเนื้อเรื่องนี้เป็นหัวใจในการสอบสวนเพื่อทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ผู้สอบสวนอาจเขียนรายงาน ขั้นตอนเกี่ยวกับการสร้างเนื้อเรื่องที่จะนำเสนอ

๓. สรุป

การสรุปความเห็นของผู้สอบสวน โดยวิเคราะห์และเสนอแนะแก่ผู้บังคับบัญชา เป็นจุดสำคัญในการสอบข้อเท็จจริง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสั่งการต่อจากการได้รับผลสรุปรายงานการสอบสวน โดยเฉพาะ ข้อเท็จจริงนั้น มีข้อกำหนดกำหนดไว้ประการใด ผู้สอบสวนควรกำหนดข้อกำหนดไว้ด้วย เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาจะได้ ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการและอำนาจในการพิจารณาสั่งการในเรื่องนั้น ๆ

๗. ส่วนที่ ๔ กฎหมายที่ให้อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง โดยอาศัย อำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งของแต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำนาจตามความมาตรา ๓๕/๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ถึงฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๒ หรืออำนาจตามประกาศคณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดระยอง เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการสอบสวน การลงโทษทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๙ ข้อ ๒๔ ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง และคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง

๘. ส่วนที่ ๕ ขั้นตอนการสอบข้อเท็จจริง

๘.๑ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงดำเนินการประชุม ภายหลังจากได้รับคำสั่งแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง กรอบระยะเวลาการพิจารณาอาจแบ่งการประชุมออกเป็น ๓ ครั้ง ดังนี้

(๑) การประชุมครั้งแรก เป็นการประชุมเพื่อพิจารณาแนวทางการสอบข้อเท็จจริง จะเป็นการประชุมที่กล่าวถึงลำดับความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรสอบข้อเท็จจริง รวมถึงประเด็นที่อาจมีผู้เกี่ยวข้องเข้าข่าย การกระทำความผิดหรือกระทำตามที่มีผู้กล่าวหาหรือเรียนมา พิจารณาเอกสารพยานหลักฐานประกอบการประชุมทั้งหมดเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาและสรุปประเด็น เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปในทางเดียวกัน ตลอดจนกำหนด บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรสอบสวนในการเชิญมาให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการ

(๒) การประชุมครั้งที่สอง เป็นการประชุมที่มีการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา หรือพยาน ซึ่งลำดับการให้ถ้อยคำจะเป็นการให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำเป็นลำดับแรก แต่ในกรณีการสอบข้อเท็จจริงที่ไม่มีผู้ถูกกล่าวหา จะเป็นผู้เกี่ยวข้องในเอกสารที่เป็นประเด็นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่องที่สอบข้อเท็จจริง เมื่อเริ่มการให้ถ้อยคำคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ต้องแจ้งและอธิบายที่มาของการสอบข้อเท็จจริงให้ผู้ให้ถ้อยคำได้ทราบ ว่ากระทำการใด เมื่อใด อย่างไร เกี่ยวข้องอย่างไรกับเหตุการณ์ ห้ามมิให้กรรมการทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญา หรือกระทำการใด เพื่อจูงใจให้บุคคลให้ถ้อยคำ

(๓) การประชุมครั้งสุดท้าย จะเป็นการพิจารณาเอกสาร พยานหลักฐานทั้งหมดและบันทึกการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง ตลอดจนรายละเอียดของพฤติกรรม ต่าง ๆ

อันเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา เมื่อดำเนินการสอบข้อเท็จจริงครบทุกประเด็นแล้ว คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องดำเนินการสรุปข้อเท็จจริง โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่มีทั้งหมดและหากเป็นการสอบข้อเท็จจริงกรณีมีผู้ถูกกล่าวหาต้องวินิจฉัยเปรียบเทียบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา กับพยานที่หักล้างข้อกล่าวหา พร้อมกับลงความเห็นว่ามีผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการอันอาจมีลักษณะเข้าข่ายการกระทำผิดหรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะเสนอรายงานผลการสอบข้อเท็จจริง

๘.๒ องค์ประชุมของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด ต้องมีประธานอยู่ร่วมในที่ประชุมทุกครั้ง ถ้าไม่มีประธานให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่แทน มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการออกเสียงเพิ่มอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

๘.๓ ต้องดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาของคำสั่ง นับแต่วันที่ประธานรับทราบคำสั่ง หรือการกำหนดระยะเวลาในการสอบข้อเท็จจริงเป็นดุลยพินิจของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ประมาณ ๓๐-๖๐ วัน และหากไม่สามารถกระทำให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ขอขยาย ระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริงต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

๙. ส่วนที่ ๒ เทคนิคการสอบข้อเท็จจริง

การชี้มูลความจริงโดยผู้สอบสวนต้องกำหนดแนวความคิดให้มีกรอบโครงสร้างและความเชื่อมโยงของพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ โดยวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้รับพร้อมพยานหลักฐานต่าง ๆ ว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่อย่างไร แล้วเรียงลำดับเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดของเรื่องนั้น ๆ ซึ่งอาจลำดับ เนื้อหาสาระข้อเท็จจริงได้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. การลำดับเนื้อหาโดยช่วงเวลา คือการลำดับเรื่องตามข้อเท็จจริงที่เกิดก่อนหลังของช่วงเวลาที่เกิดขึ้น

๒. การลำดับเนื้อหาโดยสถานที่ คือการลำดับเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่ใดก่อนหลัง ตามลำดับ

๓. การลำดับเนื้อหาโดยเหตุและผล คือการลำดับเรื่องจากเหตุใดแล้วทำให้เกิดผลอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ควบคุมการสอบสวนได้อย่างไม่หลงทิศทาง

๔. การลำดับเนื้อหาโดยปัญหาและการแก้ไข คือการลำดับเรื่องแต่ละประเด็น โดยนำข้อเท็จจริงมากำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์ว่ามีเหตุผลหรือไม่ อย่างไร และมีข้อกฎหมายใดกำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อแก้ไขในแต่ละประเด็น ซึ่งในข้อเท็จจริงหนึ่งอาจมีหลายประเด็นก็ได้ ดังนั้น ในการสอบสวนคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงต้องมีความพยายามในการใช้สติปัญญาและไหวพริบในการสอบสวน ต้องมีการศึกษาเรื่องที่จะทำการสอบสวน มีการเตรียมการและวางแผน การสอบสวนทุกประเด็นการพิจารณาเรื่องกล่าวหา คณะกรรมการจะต้องตั้งคำถามโดยกำหนดประเด็นให้กระชับ เข้าใจ ได้ง่าย โดยอาจให้เป็นแนวทางและประเด็น หมายถึงเรื่องสำคัญที่จะต้องทำการพิจารณา พิสูจน์หรือวินิจฉัย หรือเป็น เรื่องที่ยังโต้เถียงกันอยู่ หรือยังไม่ได้ความกระจ่างชัด โดยประเด็นมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๑) ประเด็นการสอบสวน หมายถึง เรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการสอบข้อเท็จจริง

๒) ประเด็นที่ต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัย หมายถึง เรื่องสำคัญที่จะต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัย เพื่อหาข้อยุติ

โดยประเด็นที่ต้องพิสูจน์ หรือวินิจฉัยเมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้ว ก็จะนำมาสู่การวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาในกรณีใดหรือไม่อย่างไร จุดสำคัญที่จะต้องพิสูจน์หรือวินิจฉัยมี ๓ ประการ คือ

๑) ประเด็นเกี่ยวกับการกระทำในเรื่องที่กล่าวหา จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหา

- ทำอะไร - ทำกับใคร / - ทำที่ไหน - ทำเมื่อไหร่ / - ทำอย่างไร - ทำเพราะเหตุใด
เพื่อใช้ในการวินิจฉัยว่าได้กระทำผิดหรือไม่

๒) ประเด็นเกี่ยวกับกรณีความผิดจะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดในกรณีใดเพื่อใช้ในการวินิจฉัยว่าได้กระทำผิดตามเรื่องใด

๓) ประเด็นเกี่ยวกับความร้ายแรงแห่งกรณีจะต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา นั้น มีพฤติการณ์ร้ายแรงเพียงใด หรือเสียหายแก่ทางราชการร้ายแรงเพียงใด เพื่อใช้ในการวินิจฉัยกำหนดระดับโทษหนักหรือเบาที่จะลงแก่ผู้ถูกกล่าวหา

๔) ประโยชน์ของการกำหนดประเด็นเพื่อเป็นเครื่องนำทางหรือช่วยให้การสอบสวนให้เป็นไปโดยรอบคอบ รัดกุม ได้ความจริง ให้ความเป็นธรรม รวดเร็วและวินิจฉัยฐานความผิดได้ถูกต้อง

๑๐. ส่วนที่ ๗ รูปแบบการเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง

การเขียนรายงานการสอบข้อเท็จจริง ไม่มีกฎหมายกำหนดรูปแบบไว้โดยแน่นอนซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและทักษะของคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงที่จะแสวงหาข้อเท็จจริง โดยจัดระเบียบโครงสร้างลำดับเหตุการณ์เนื้อหาสาระข้อเท็จจริงตามขั้นตอนในการนำเสนอ

๑๑. ข้อเสนอแนะ/เทคนิคในการปฏิบัติงาน/ปัญหาอุปสรรค/แนวทางแก้ไขและพัฒนางาน

๑. ปัญหาการสอบข้อเท็จจริง

ในขั้นตอนการให้ถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา นั้น บางครั้งผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์ ที่จะมาให้ถ้อยคำชี้แจงต่อคณะกรรมการซึ่งอาจทำให้การสอบสวนล่าช้าออกไป เพราะการประชุมแต่ละครั้งต้องมีการประสานวันว่างของคณะกรรมการ อีกทั้งระยะเวลาการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงก็จำกัดตามคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งแม้จะมีการให้ขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริงออกไปได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรในการขยายระยะเวลา แนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ การเชิญผู้ถูกกล่าวหา นั้น เลขาธิการต้องอธิบายถึงความเป็นมาและขั้นตอนการสอบสวนของคณะกรรมการให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบอย่างชัดเจน โดยเป็นไปตามขั้นตอนของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง คือ ต้องแจ้งผู้เกี่ยวข้องและให้สิทธิบุคคลนั้นมาชี้แจงให้ถ้อยคำ หากไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ หรือไม่มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการตามหนังสือเชิญคณะกรรมการก็มีอำนาจที่จะพิจารณาจากพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏหรือมีอยู่

๒. อุปสรรคในการค้นหาพยานหลักฐาน

การพิจารณาเอกสารพยานหลักฐานของคณะกรรมการสอบสวนนั้น โดยส่วนใหญ่ จะเป็นกรณีที่หน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ดำเนินการสอบข้อเท็จจริง โดยตั้งเป็นประเด็นมา ดังนั้น การค้นหาข้อมูลเพื่อขยายความจากหนังสือและเพื่อให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม จำต้องอาศัยการขอความอนุเคราะห์เอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางครั้งเรื่องที่ทำการสอบสวนนั้นผ่านมาเป็นระยะเวลานานทำให้ยากต่อการค้นหาเอกสาร เพราะบางครั้งหน่วยงานไม่มีการจัดระบบการเก็บเอกสารหรือเอกสารอาจหาไม่พบทำให้การสอบสวนล่าช้า และอาจมีอุปสรรคในการพิจารณาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ แนวทางแก้ไขปัญหานี้คือ การขออนุญาตหัวหน้าหน่วยงานเพื่อค้นหาเอกสารด้วยตนเองเพื่อให้ทราบว่าเอกสารที่พบนั้นครบถ้วนและเกี่ยวข้องกับประเด็นการสอบสวนหรือไม่

ตัวอย่างแบบฟอร์ม

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

คำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ที่ /.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

ด้วย กอง/สำนัก/สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด.....ได้ตรวจสอบพบว่า.....

.....

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงอาศัยอำนาจตามความ
มาตรา ๓๕/๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๕)
พ.ศ. ๒๕๖๒ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ดังนี้

๑. นาง ม.	ปลัด/รองปลัด อบจ.	เป็นประธานกรรมการ
๒. นาย ว.	หัวหน้าฝ่ายการโยธา	เป็นกรรมการ
๓. นาย พ.	นิติกรชำนาญการพิเศษ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๔. นางสาว ส.	ผู้ช่วยนิติกร	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือ
สั่งการโดยเคร่งครัดให้แล้วเสร็จภายใน.....วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

คำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ที่ /.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ด้วย กอง/สำนัก/สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด.....ได้ตรวจสอบพบว่า.....

จึงให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงว่ามีมูลควรกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดวินัยหรือไม่
 ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงอาศัยอำนาจตามความ
 ข้อ ๒๔ ของประกาศคณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดระยอง เรื่อง หลักเกณฑ์และ
 เงื่อนไขในการสอบสวน การลงโทษทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๙ จึงแต่งตั้ง
 คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง ดังนี้

๑. นาง ม.	ปลัด/รองปลัด อบจ	เป็นประธานกรรมการ
๒. นาย ว.	หัวหน้าฝ่ายการโยธา	เป็นกรรมการ
๓. นาย พ.	นิติกรชำนาญการพิเศษ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๔. นางสาว ส.	ผู้ช่วยนิติกร	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และ
 หนังสือสั่งการโดยเคร่งครัดให้แล้วเสร็จภายใน.....วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

คำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ที่ /.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

ด้วย กอง/สำนัก/สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัด.....ได้ตรวจสอบพบว่า.....

.....

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงอาศัยอำนาจตามความ
ข้อ ๒๔ ของประกาศคณะกรรมการข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดระยอง เรื่อง หลักเกณฑ์และ
เงื่อนไขในการสอบสวน การลงโทษทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๙ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๙ จึงแต่งตั้ง
คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง ดังนี้

๑. นาง ศ.	ผู้อำนวยการกองแผน	เป็นประธานกรรมการ
๒. นาย ร.	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและแผน	เป็นกรรมการ
๓. นาย อ.	นิติกรชำนาญการ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๔. นางสาว ข.	พนักงานจ้างทั่วไป	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือ
สั่งการโดยเคร่งครัดให้แล้วเสร็จภายใน.....วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตัวอย่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง

คำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ที่ /.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองได้รับเรื่องร้องเรียนจาก.....

.....
.....
.....

ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงอาศัยอำนาจตามความ
มาตรา ๓๕/๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ ๕)
พ.ศ. ๒๕๖๒ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ดังนี้

๑. นาง ม.	ปลัด/รองปลัด อบจ.	เป็นประธานกรรมการ
๒. นาย ว.	หัวหน้าฝ่ายการโยธา	เป็นกรรมการ
๓. นาย พ.	นิติกรชำนาญการพิเศษ	เป็นกรรมการและเลขานุการ
๔. นางสาว ส.	ผู้ช่วยนิติกร	เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการ
โดยเคร่งครัด ให้แล้วเสร็จภายใน.....วัน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

(.....)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตัวอย่างการขอเอกสาร/พยานหลักฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง โทร. ๖๑๕.....
 ที่ รย. ๕๑๑๐๑.๓/-.....วันที่ กันยายน ๒๕๖๓.....
 เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ต้นฉบับเอกสาร(หรือสำเนาเอกสาร).....

เรียน (ระบุตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นเจ้าของเอกสาร)

ตามที่มีคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ที่...../.....ลงวันที่.....เดือน.....
 พ.ศ..... เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง กรณี.....(ข้อเท็จจริงเบื้องต้นตาม
 คำสั่งโดยย่อ).....

ในการนี้ คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงขอความอนุเคราะห์ต้นฉบับเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 เพื่อนำไปประกอบการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้นำส่งที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง
 ภายในวันที่..... เดือน.....พ.ศ.....

จึงเรียนมาเพื่อทราบและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(.....)

ประธานกรรมการสอบข้อเท็จจริง

ตัวอย่างการขอขยายระยะเวลาการสอบข้อเท็จจริง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง โทร. ๖๑๕.....

ที่ รย. ๕๑๑๐๑.๓/-.....วันที่.....กันยายน ๒๕๖๓.....

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการสอบสวนข้อเท็จจริง.....

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตามที่มีคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ที่...../.....ลงวันที่.....เดือน.....
พ.ศ.....แต่งตั้งผู้มีรายนามข้างท้ายนี้เรื่อง..... (ข้อเท็จจริงเบื้องต้นตาม
คำสั่งโดยย่อ).....

โดยให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงดำเนินการสอบข้อเท็จจริงและรายงานผลต่อนายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง นั้น

..... (ใส่ขั้นตอนการดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง โดยระบุด้วยว่า
ขณะนี้ อยู่ในระหว่างการดำเนินการในขั้นตอนใด จึงไม่สามารถดำเนินการสอบข้อเท็จจริงให้แล้วเสร็จ
ภายใน.....วัน นับแต่ วันที่มีคำสั่ง (วัน.....เดือน.....พ.ศ.....) ดังนั้นคณะกรรมการสอบ
ข้อเท็จจริงจึงมีมติขอขยาย ระยะเวลาสอบข้อเท็จจริงออกไปอีก.....วันนับแต่วันครบกำหนดเดิม

จึงเรียนมาเพื่อโปรด

๑. ทราบ

๒. พิจารณานุมัติขอขยายระยะเวลาออกไปอีก.....วัน

๓. เห็นควรประการใดโปรดสั่งการ

(.....)

ประธานกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง

ตัวอย่างบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา

(สจ.๑)

บันทึกถ้อยคำผู้ถูกกล่าวหา

สอบข้อเท็จจริงที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี บัตรประชาชนเลขที่

..... สัญชาติ.....ศาสนา.....อาชีพ.....

ตำแหน่ง.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ได้
มีคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ที่...../.....เรื่อง.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... กรณี.....

.....

.....

ข้าพเจ้าขอให้ถ้อยคำด้วยความสัตย์จริงดังต่อไปนี้ (อาจใช้วิธีถาม-ตอบ แล้วแต่เทคนิคว่าเป็น
การสอบข้อเท็จจริงในเรื่องใด)

๑.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้าพเจ้า.....ขอรับรองว่าคณะกรรมการสอบ
ข้อเท็จจริง ไม่ได้กระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญา หรือกระทำการใดๆ เพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำและ
ข้าพเจ้าได้อ่านถ้อยคำแล้ว เห็นว่าเป็นบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้า
คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ/ผู้บันทึกถ้อยคำ
(.....)

ข้าพเจ้า.....ขอรับรองว่าคณะกรรมการสอบ
ข้อเท็จจริง ไม่ได้กระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญา หรือกระทำการใดๆ เพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำและ
ข้าพเจ้าได้อ่านถ้อยคำแล้ว เห็นว่าเป็นบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้า
คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ/ผู้บันทึกถ้อยคำ
(.....)

ตัวอย่างรายงานการสอบข้อเท็จจริง

รายงานการสอบข้อเท็จจริง

วันที่ เดือน พ.ศ.....

เรื่อง รายงานการสอบข้อเท็จจริง

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ตามที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ได้มีคำสั่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ที่/..... เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง ลงวันที่ เดือน..... พ.ศ.....
กรณี

มูลกรณีเรื่องนี้ปรากฏขึ้นเนื่องจาก

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงได้รวบรวมพยานที่เกี่ยวข้องและเชิญผู้เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ

พยานบุคคล

๑. นาย ท. ตำแหน่ง หัวหน้า.....
ให้ ถ้อย คำ ว่า

๒. นาย ศ. ตำแหน่ง นักวิชาการสุขาภิบาล ปฏิบัติการ

ให้ถ้อยคำว่า

.....
.....
.....
.....
.....
.....

พยานผู้เกี่ยวข้อง

๑. นาย ส. ตำแหน่ง พนักงานจ้างตามภารกิจ

ให้ถ้อยคำว่า

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

พยานเอกสาร

๑. บันทึกข้อความ กองคลัง งานจัดเก็บรายได้ ที่/..... ลงวันที่ เดือน..... พ.ศ.....
เรื่อง ขอรบขอเท็จจริง กรณี

.....
.....
.....
.....
.....

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ได้ประชุมพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นนี้รับฟังได้ว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องดังกล่าว

.....

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาสั่งการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(ลงชื่อ)..... ประธานกรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ)..... กรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ)..... กรรมการและเลขานุการ
(.....)

เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐
พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙
พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐
พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิด พ.ศ. ๒๕๓๙
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘
ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. ๒๕๕๓
ประกาศ กท. กจ. กอบต. เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการสอบสวนและการลงโทษทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๙
สุเทพ ยิ้มละมุล. ๒๕๕๒. รูปแบบและวิธีการเขียนรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริง. ๘ น.
นัฐปภัสร ณรงค์กิจพาณิชย์. ๒๕๕๙. คู่มือการสอบหาข้อเท็จจริง